

MƏMMƏD ƏMİN RƏSULZADƏ İRSİNİN UŞAQ ŞƏXSİYYƏTİNİN İNKİŞAFINA TƏSİRİ

Məqalə Rəsulzadənin uşaq və gənclər üçün yaratdığı mənəvi və intellektual irsin əhəmiyyətini araşdırır. Məqalədə, Rəsulzadənin təhsil və maarifçilik sahəsindəki fəaliyyəti, uşaqların milli kimlik və şəxsiyyətinin formalaşmasına təsir edən ideyaları, onun rəhbərlik etdiyi təşkilatlar və yayımladığı əsərlərin bu sahəyə verdiyi töhfələr ətraflı şəkildə təqdim olunur. Eyni zamanda, onun müasir dövrdəki uşaq inkişafı və təhsil siyasətinə olan yanaşmaları da müzakirə edilir. Məqalə, Rəsulzadənin uşaqların mənəvi zənginliyini artırmaq, onları vətənpərvərlik və ümumbəşəri dəyərlərə yönəltmək məqsədilə apardığı fəaliyyətlərin əhəmiyyətini vurğulayır.

Açar sözlər: Məmməd Əmin Rəsulzadə, şəxsiyyət, uşaq, inkişaf, milli kimlik

Giriş

Məmməd Əmin Rəsulzadə Azərbaycan tarixində mühüm rol oynamış, xalqımızın milli kimliyinin formalaşmasına və demokratik dəyərlərin yayılmasına böyük töhfələr vermişdir. Onun ideyaları və fəaliyyəti təkcə yetkin insanların deyil, həm də uşaqların və gənclərin dünyagörüşünün formalaşmasına təsir edə bilər. Məmməd Əmin Rəsulzadə XX əsr Azərbaycan tarixinin ən görkəmli şəxsiyyətlərindən biridir. Onun ideyaları milli kimlik, müstəqillik və azadlıq prinsiplərinə əsaslanır. Rəsulzadənin irsi yalnız siyasi və tarixi aspektlərdə deyil, həm də gənc nəslin formalaşması və uşaqların şəxsiyyətinin inkişafı baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Bu mövzunun araşdırılması müasir cəmiyyətdə böyük əhəmiyyət daşıyır. Məmməd Əmin Rəsulzadə, Azərbaycan xalqının milli müstəqilliyinin və mədəniyyətinin inkişafında mühüm rol oynamış bir şəxsiyyətdir. Onun təhsil və milli kimlik məsələləri ilə bağlı irsi, uşaqların şəxsiyyətinin inkişafında müsbət təsir göstərən çoxsaylı dəyərləri ehtiva edir.

Bu araşdırma, uşaq təhsilinin və şəxsiyyət inkişafının formalaşmasında Rəsulzadənin yanaşmalarının, ideyalarının və nəzəriyyələrinin əhəmiyyətini ortaya qoymağa çalışır. Onun Azərbaycan xalqının mədəniyyətini və dilini qorumağa, milli kimliyi gücləndirməyə yönəlmiş fikirləri uşaqların öz kimliklərini tanımasında və formalaşdırmasında təsirli ola bilər.

Eyni zamanda, Məmməd Əmin Rəsulzadənin təhsil sahəsindəki yanaşmaları uşaqlara azadlıq, vətəndaşlıq məsuliyyəti və insan hüquqlarını təbliğ etməyi nəzərdə tuturdu. Uşaqların erkən yaşlardan öz hüquqlarını, fərdiyyətlərini və sosial məsuliyyətlərini anlaması şəxsiyyətlərinin inkişafında mühüm rol oynayır. Bu baxımdan, Rəsulzadənin irsinin araşdırılması uşaq təhsilində yenilikçi və faydalı yanaşmaların tətbiqinə töhfə verə bilər.

Nəticə etibarilə, Məmməd Əmin Rəsulzadənin irsinin uşaq şəxsiyyətinin inkişafına təsirinin araşdırılması, milli kimliyin qorunması, təhsilin modernləşdirilməsi və uşaqların sosial, mədəni inkişafını dəstəkləmək baxımından aktuallıq kəsb edir. Bu araşdırma, həmçinin cəmiyyətin gələcəyinə dair strateji yanaşmaların formalaşmasına da kömək edəcəkdir.

Əsas təhlil

Məmməd Əmin Rəsulzadə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin banilərindən biri olmaqla yanaşı, maarifçi və mütəfəkkir kimi də tanınır. Rəsulzadənin fikirləri milli kimliyin qorunması, təhsil və maarifçilik istiqamətində mühüm töhfələr vermişdir.

Onun yazıları və çıxışları azərbaycançılıq ideyasını irəli sürməklə yanaşı, gənc nəslin milli ruhda tərbiyə olunmasını vacib saymışdır. O bildirdi ki, hər bir xalqın gələcəyi onun təhsil sistemində və gənclərinin yetişdirilmə səviyyəsinə bağlıdır.

Uşaqların şəxsiyyətinin inkişafında milli kimlik mühüm yer tutur. Rəsulzadənin ideyaları gənc nəslin öz tarixi, dili və mədəniyyətinə bağlılığını artırmağa xidmət edir. O, Azərbaycan tarixini, dilini və mədəniyyətini qorumağı hər bir vətəndaşın borcu hesab edirdi. Bu ideya uşaqlara öyrədildikdə, onlarda milli özünüdərk hissi güclənir.

Rəsulzadənin irsi uşaqlara azadlıq, müstəqillik və vətənə sevgi hissələrini aşılamaqda mühüm rol oynayır. Onun həyat yolu və mübarizəsi gənclər üçün bir nümunədir. Uşaqlar onun həyat və mübarizə tarixini öyrəndikcə, vətənpərvərlik duyğularını dərk edir və ölkələrinin azadlığı üçün çalışmaq motivasiyasını əldə edirlər.

Məmməd Əmin Rəsulzadə hüquq və azadlıqları yüksək dəyərləndirən şəxsiyyət idi. O, demokratik idarəetmənin vacibliyini vurğulamış, insan haqlarının qorunmasının əsas şərt olduğunu bildirmişdir. Bu fikirlər uşaqlara hüquq və azadlıqların əhəmiyyətini öyrətməyə kömək edir, onların tənqidi düşüncə və müstəqil qərar vermə qabiliyyətini inkişaf etdirir.

Rəsulzadə təhsil millətin inkişafı üçün əsas amillərdən biri hesab edirdi. Onun ideyalarına əsaslanaraq uşaqlara verilən təhsil daha milli vətənpərvər ruhda təşkil oluna bilər. Tarixi faktların və Rəsulzadənin həyatının məktəb proqramlarında geniş yer alması uşaqların mənəvi və əxlaqi inkişafına müsbət təsir göstərir.

Məktəblərdə Rəsulzadənin ideyalarının təbliği üçün aşağıdakı addımlar atıla bilər:

- Onun həyat və mübarizəsini əks etdirən kitablar və dərsliklər hazırlanmalıdır.
- Məktəblərdə vətənpərvərlik dərsləri çərçivəsində onun irsi uşaqlara izah edilməlidir.
- Onun fikirləri əsasında müstəqil düşüncə və liderlik bacarıqlarının inkişafına yönəlmiş proqramlar təşkil olunmalıdır [2,s.89].

Rəsulzadənin "Bir kərə yüksələn bayraq bir daha enməz" fikri azadlıq və müstəqillik ruhunu aşılamaq əsas prinsiplərdən biridir. Uşaqların milli kimliyinin formalaşmasında bu cür ideyalar mühüm rol oynayır. Onun yazıları və nitqləri gənc nəslin vətənpərvərlik, demokratiya və ədalət kimi dəyərləri qavramasına kömək edir.

Uşaq şəxsiyyətinin formalaşmasında Məmməd Əmin Rəsulzadə irsinin rolu böyükdür. Biz bunu aşağıdakı kimi qruplaşdırmışıq:

1. Milli şüurun formalaşması – Rəsulzadənin fikirləri uşaqlara Azərbaycanın tarixi və mədəniyyətini daha yaxşı tanımağa və sevməyə kömək edir. Onun irsinin təbliği uşaqlarda vətənə bağlılıq hissini gücləndirir.
2. Liderlik keyfiyyətlərinin inkişafı – O, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin qurucularından biri kimi liderlik və təşəbbüskarlığın vacibliyini vurğulamışdır. Bu, uşaqlarda liderlik bacarıqlarının inkişafına töhfə verir.
3. Müstəqillik və azad düşüncə – Rəsulzadə demokratik dəyərlərin qarçısı olmuşdur. Onun ideyaları uşaqlarda sərbəst düşüncə və öz hüquqlarını müdafiə etmə bacarığını inkişaf etdirir[3,s.110]. .

Rəsulzadənin irsinin təhsil prosesində təbliği uşaqların tarixi və mənəvi dəyərləri daha yaxşı qavramasına kömək edə bilər. Məktəblərdə onun irsinə dair dərslər, seminarlar və tədbirlər təşkil olunması uşaqların şəxsiyyət kimi inkişafına müsbət təsir göstərir.

Maarifçilik hərəkatının genişlənməsi azərbaycanlı gənclərin Rusiyada və digər ölkələrdə təhsil almasına imkan yaratdı. Xaricdə təhsil alaraq Vətənə dönmək ziyalılar ölkənin təhsil sistemində, mədəni həyatına və ictimai fikrin formalaşmasına mühüm təsir göstərdilər. Onlar həmçinin peşəkar musiqi sənayesinin, milli teatrın və mətbuatın əsasını qoyaraq bu sahələrin inkişafına töhfə verdilər. Media, teatr və musiqinin tərəqqisi Qərb demokratik ideallarının Azərbaycanda yayılmasında vacib rol oynadı. Qərbin qabaqcıl siyasi və mədəni dəyərlərini mənimsəmiş bu ziyalılar milli kimliyin güclənməsinə böyük təsir göstərərək AKP-nin əsas ilhamvericilərindən oldular.

XIX əsrin ikinci yarısında Azərbaycan xalqının ideoloji, siyasi və intellektual ehtiyaclarını, eləcə də sosial və milli hüquqlarını müdafiə edən milli ziyalılar təbəqəsi formalaşdı. Dünyada gedən prosesləri dərinlən anlayan, xalqının gələcəyini dərk edən və dövrün çağırışlarına uyğun reaksiya verən bu ziyalılar Milli Hərəkətin əsas qüvvəsinə çevrildilər. Onların arasından gələcəkdə Azərbaycan dövlətinin qurucuları yetişdi.

Həmin dövrdə Azərbaycanda baş verən ictimai-siyasi dəyişikliklər cəmiyyətin sosial quruluşunu tamamilə dəyişdirdi. Milli burjuaziya, fəhlə sinfi və ziyalı təbəqənin formalaşması nəticəsində Azərbaycan xalqının etnososial strukturu özünəməxsus xüsusiyyətlər əldə etdi. Millətin yaranması, eyni zamanda, milli mədəniyyətin yeni sisteminin formalaşmasına da təsir göstərdi. N.B.Vəzirov, A.B.Haqverdiyev, M.A.Sabir, C.Məmmədquluzadə, Ü.Hacıbəyov, N.Nərimanov, X.Ağayev, A.Şaiq, Ə.Ağayev, F.H.Xoyski, N.Yusifbəyli, Ə.Cavad, Ə.Hüseynzadə Cavid, M.Ə.Rəsulzadə və başqaları milli mədəniyyətin yüksəlməsinə, milli ruhun genişlənməsinə və milli dirçəlişə böyük töhfələr vermişlər [5,s.89].

Bu dövrdə Azərbaycan mədəniyyətinin ən önəmli xüsusiyyətlərindən biri qlobal mədəni inkişaf təcrübələrinin yenilikçi şəkildə mənimsənilməsi və onlardan faydalanılmasıdır. Mədəniyyətin milli birləşmə üçün güclü bir katalizator rolunu oynadığını dərk edən uzaqgörən mədəniyyət liderlərimiz, Azərbaycan mədəniyyətinin qlobal sivilizasiya ilə yanaşı, inkişaf və təkamüldə davam edəcəyinə inanırdılar. Azərbaycan mədəniyyətinin beynəlxalq səhnədə digər ölkələrlə paralel irəliləyəcəyinə heç kim şübhə etmirdi. Ümumilikdə, Azərbaycan mədəniyyəti XIX əsrdə böyük inkişaf əldə etmişdir.

Mədəni əlaqələrin vacib sahələrindən biri, Azərbaycan ziyalılarının əsərlərinin xarici dillərə tərcümə edilərək nəşr olunması idi. Fransanın "Aziatik" jurnalında M.F. Axundov, Nizami, Füzuli, Sabir kimi mütəfəkkirlərin əsərləri dərc edilərək, "Kitabi-Dədə-Qorqud"dan parçalar da nəşr olunmuşdur. M. Şahtaxinski, C. Hacıbəyov, S. Behbudov və digər şəxslər "Aziatik", "Müsəlman dünyası" kimi fransız mətbuat orqanları ilə sıx əməkdaşlıq edərək, Azərbaycan mədəniyyətinin təbliğatını həyata keçirirdilər. Eyni zamanda, müxtəlif xalqların mədəniyyətlərinin yayılmasında görkəmli mədəniyyət xadimlərinin yubileylərinin və xatirə günlərinin keçirilməsi önəmli idi. Bakı, Gəncə, Naxçıvanda A. Puşkin, V. Hüqo, N. Qoqol, L. Tolstoy kimi yazıçıların yubileyləri qeyd edilmişdir [1,s.65].

Azərbaycanın mühüm ədəbiyyat nümunələri rus, avropa və şərq dillərinə tərcümə edilərək geniş yayılmışdır. M.F. Axundov, M. Ə. Sabir, N. Vəzirov, N. Nərimanov, C. Məmmədquluzadə kimi yazıçıların əsərləri özbək, fars, gürcü dillərində nəşr olunmuş, bu əsərlər qonşu xalqların ədəbiyyatına təsir etmişdir. Azərbaycanın mətbuat orqanları, o cümlədən "Molla Nəsrəddin", "Dəbistan" və "Şərqi-Rus" kimi nəşrlər, həm dünya ədəbiyyatını tanıdıb, həm də milli mədəniyyətin yayılmasında mühüm rol oynamışdır.

Azərbaycan teatrı həmçinin, rus və avropa ədəbiyyatının təsiri altında inkişaf etmişdir. A. Səhhət, C. Zeynalov kimi teatr xadimləri İranda və Həştərxanda professional teatrın yaradılmasında iştirak etmişlər. Bununla yanaşı, U. Şekspirin, F. Şillerin və N. Qoqolun əsərləri Azərbaycanda tamaşaya qoyulmuşdur [4,s.26].

Azərbaycan musiqisi də beynəlxalq səviyyədə tanınmışdır. Xalq musiqisi və opera ifaçıları, o cümlədən F. Şalyapin, S. Rahmaninov kimi məşhur musiqiçilərlə Bakıda birgə fəaliyyət göstərmiş, rus və avropa musiqisini tanımaq imkanı əldə etmişdir. C. Hacıbəyovun operaları da beynəlxalq səhnələrdə səsləndirilmiş, müxtəlif dillərə tərcümə edilmişdir [7,s.143].

Nəticədə, Azərbaycan ədəbiyyatının, elminin, mədəniyyətinin yüksəlməsinə, həmçinin dünya mədəniyyətinin inkişafına mühüm töhfələr verilmişdir. Bu qarşılıqlı əlaqələr Azərbaycanda peşəkar rəssamlığın inkişafına və dünya mədəniyyətinə inteqrasiyasına da təsir göstərmişdir.

Azərbaycanın ədəbiyyatı, elmi, ictimai fikri və mədəniyyəti müxtəlif xalqlarla mübadilə olunan qarşılıqlı mədəni dəyərlər vasitəsilə inkişaf etmişdir; bu inkişaf həmçinin humanizmi və beynəlxalq əməkdaşlığı əks etdirir, dünya mədəniyyətinin irəliləməsinə dəstək olur. Mətbuat, teatr, peşəkar musiqi və incəsənət kimi sahələr Azərbaycan mədəniyyətinin beynəlmilləşməsi və global mədəni proseslərə inteqrasiyasının nəticəsi olaraq yaranmış milli mədəniyyətin və mənəvi həyatın yeni formalarını göstərir. Ədəbiyyat, memarlıq və təsviri sənət kimi ənənəvi mədəniyyət sahələrində bədii təkamül və janr müxtəlifliyi ilə bağlı yeni fikirlər ortaya çıxır; milli incəsənət mərkəzləri və mədəniyyət müəssisələri inkişaf edir; yaradıcı ziyalılar yetişir. Mədəni inkişafın ən əsas göstəricilərindən biri, ölkənin mədəni mənzərəsi çərçivəsində praktiki yanaşmaların qəbul edilməsi olmalıdır. 1800-cü illərin sonları və 1900-cü illərin əvvəllərində Azərbaycan mədəniyyətində meydana çıxan bu proseslər, gələcək dövrlərdə də davam edərək ölkənin ümumi inkişafına təsir etmişdir. Azərbaycanlılar, mədəniyyətin bir çox sahəsində Şərqi müsəlman xalqlarını qabaqlayaraq qısa müddət ərzində yüksək mədəni səviyyə və sərvət əldə etmiş, bu da yalnız Azərbaycan deyil, bütün dünyanın mədəni irsinə daxil olmuşdur. M.Ə.Rəsulzadə, bu dəyişiklikləri və inkişaf istiqamətlərini qeyd edərək, yalnız onların əksini göstərməyin kifayət etmədiyini vurğulamışdır, Türkiyədə ilk azərbaycanlı dramaturq və bəstəkar, Rusiya türkləri arasında ilk türk qəzetini yaradan Azərbaycan şairi kimi nümunələrə işarə etmişdir [6,s.43].

M.Ə.Rəsulzadə xalqın mədəni inkişafı, tərəqqisi və azadlığa qovuşmasında maarifin mühüm rol oynadığını vurğulamışdır. Yaradıcılığının ilkin dövründə təhsillə bağlı əsərlərində məktəb və təlim-tərbiyənin milliləşdirilməsi və demokratikləşdirilməsi prinsiplərini açıqlamış, milli əxlaqın əhəmiyyətini qeyd etmişdir. O, milli ideologiyanın formalaşmasında, xalqın savadlanmasında milli məktəbin vacib rolunu vurğulayaraq, elmin və təhsilin azadlıq və xoşbəxt həyat üçün əsas şərt olduğunu bildirmişdir. H.Zərdabının dəfn mərasimində isə maarifin xalqın ayılması və şüurlu olması üçün vacib olduğunu bəyan etmişdir.

Mühacirətdə qələmə aldığı əsərlərində Xalq Cümhuriyyətinin təhsil siyasətini şərh etmiş, təhsilin milliləşdirilməsi və demokratikləşdirilməsi istiqamətində görülən işləri ümumiləşdirmişdir. Sovet imperiyasının tərkibindəki Azərbaycanda maarifin vəziyyətini təhlil edərək, sovet təhsil siyasətinin mahiyyətini açıq şəkildə izah etmişdir. O, məktəb və maarifin milliləşdirilməsini müdafiə edərək xalqın və onun folklorunun roluna diqqət çəkmiş, eyni zamanda ruslaşdırma siyasətinin məğzini aydınlaşdırmışdır [8,s.89].

M.Ə.Rəsulzadənin təhsilin demokratikləşdirilməsi ilə bağlı fikirləri xalqın ədəbiyyatını, tarixini və mədəniyyətini dərinlən öyrənməyə, bu biliklər vasitəsilə dünya mədəniyyətinə inteqrasiya etməyə əsaslanır. O hesab edirdi ki, təhsil hər kəsin milliyyətindən və sosial statusundan asılı olmayaraq ana dilində təhsil almasını, milli kimliyini və ləyaqətini dərk edən bir vətəndaş kimi yetişməsinə təmin etməlidir. Rəsulzadəyə görə, təhsilin demokratikləşdirilməsi ölkənin iqtisadi inkişafı ilə sıx bağlıdır. O, Azərbaycanın həm mənəvi, həm də maddi sərvətlərə sahib olduğunu və bu potensialla beynəlxalq səviyyədə güclü dövlətlərlə əməkdaşlıq edə biləcəyini düşünürdü. Bu çərçivədə, ölkə öz mədəniyyətini, incəsənətini və təhsil sistemini demokratik prinsiplər əsasında inkişaf etdirə bilər.

Rəsulzadə təhsilin demokratikləşməsində mətbuatın rolunu yüksək qiymətləndirirdi. Onun fikrincə, mətbuat təhsil və maarif məsələlərinə geniş yer ayırmalı, xalqda milli hissləri oyatmalı və onları təhsilə təşviq etməlidir. O, mətbuatın diqqət yetirməli olduğu məsələləri aşağıdakı kimi təsnif edirdi:

1. Yeni tədris metodlarının tətbiqi, məktəblərdə türkcənin səs metodu ilə tədrisi və müasir elmlərin mədrəsə proqramına daxil edilməsi;
2. Milli məktəblərin açılması və inkişafı, mövcud məhəllə və kənd məktəblərində fars dilinin əvəzinə türkcənin tədrisi, müasir metodlarla yeni məktəblərin yaradılması;

3. Dövlət məktəblərində türkcənin tədrisinin təmin edilməsi;
4. Dini idarələrin xalq tərəfindən seçilmiş alimlər və məmurlar tərəfindən idarə olunmasını dəstəkləmək;
5. Müsəlmanlar üçün digər millətlərdə olduğu kimi maarifin yayılması və xeyriyyə işləri ilə məşğul olacaq cəmiyyətlərin təşkili [10,s.33].

M.Ə.Rəsulzadənin pedaqoji irsində milli tərbiyə məsələləri mühüm yer tutur. Onun “Milli dirilik nədir?” və “Milli əxlaq” əsərləri bu baxımdan xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. O, milli əxlaq tərbiyəsinin mahiyyətini izah edərək onun əsas vəzifələrini belə müəyyənləşdirirdi:

- a) millətin bütövlüyünü və birliyini qorumaq üçün hər şeyi millət naminə etmək;
- b) türklük və milli istiqlal prinsiplərinə sarsılmaz sədaqət;
- c) vədlərə və razılaşmalara əməl etmək;
- d) haqqı, azadlığı, sülhü və demokratiyanı qoruyaraq zülm və təcavüzə qarşı barışmaz olmaq;
- e) milli səviyyəni yüksəltmək və gerilik, cəhalətlə mübarizə aparmaq. O bildirirdi ki, dirilik,

insanın dünyanı sevməsi və öz hüquq və şərəfini qoruya biləcək qədər güclü olmasıdır [9,s.34].

M.Ə.Rəsulzadə əlavə edirdi ki, tarixdə milli dövlət qurub yaşadan və adını ucaldan millətlər sağlam əxlaq və xarakterə malik olanlardır. Belə millətlər gələcəklərinə inamla baxa bilirlər, çünki milli uğurun əsas şərti mənəvi fəzilətdir.

Onun pedaqoji irsində mühacirət dövründə yazdığı əsərlər də önəmli yer tutur. “Əsrimizin Səyavuşu” əsərində o, Azərbaycan Cümhuriyyətinin məktəb və maarif siyasətini şərh edərək təhsilin milliləşdirilməsi və demokratikləşdirilməsi sahəsində görülən işləri ümumiləşdirirdi. O vurğulayırdı ki, məktəb və elmin hər hansı siyasi partiyanın və sinfin maraqlarına xidmət edən əsir olmaması, əksinə, müəllim və alimlərin müstəqil düşünə bilən, vicdanlı Azərbaycan vətəndaşları yetişdirməsi tələb edilirdi.

M.Ə.Rəsulzadə maarif siyasətini belə xarakterizə edirdi: ümumi təhsilin tətbiqi əsas götürülərək, bunun təmin olunması üçün məktəblər açılır, eyni zamanda, kişilər və qadınlar üçün seminariyalar vasitəsilə müəllimlər hazırlanırdı. İbtidai məktəblərin artırılması məqsədilə İstanbuldan müəllimlər dəvət olunmuşdu. Hər bir qəza mərkəzində müəllimlər üçün xüsusi kurslar təşkil edilmişdi. Maarifçilik işində qadınların təhsili kişilərlə bərabər tutulur, rus gimnaziyalarından biri tamamilə milliləşdirilir, yeni ibtidai qız məktəbləri açılır və qızlar təhsilə cəlb edilirdi.

Nəticə

Məmməd Əmin Rəsulzadənin irsi uşaqların milli ruhda böyüməsinə, vətənpərvər və azad fikirli şəxsiyyətlər kimi formalaşmasına mühüm təsir göstərir. Onun ideyalarının gənc nəslə aşılınması həm tarixi yaddaşın qorunmasına, həm də gələcək nəsillərin sağlam mənəvi dəyərlər üzərində yetişməsinə töhfə verəcəkdir.

Məmməd Əmin Rəsulzadənin irsi yalnız tarixi bir keçmiş deyil, həm də gələcək nəsillərin formalaşmasında əhəmiyyətli bir təməl rolunu oynayır. Onun azadlıq, milli kimlik və vətənpərvərlik ideyaları uşaqların şəxsiyyətinin inkişafına müsbət təsir göstərir. Təhsil sistemində və tərbiyəvi proseslərdə Rəsulzadənin ideyalarından istifadə edilməsi gənclərin daha vətənpərvər, müstəqil düşüncəli və əqidəli vətəndaşlar kimi yetişməsinə kömək edəcəkdir. Bu baxımdan, Rəsulzadənin irsi uşaqlar üçün bir yol göstərici, gələcək üçün isə parlaq bir mayakdır.

ƏDƏBİYYAT

1. Əliyeva S. Azərbaycanın milli və mənəvi inkişafında Rəsulzadə irsinin rolu. Bakı: Şərq-Qərb, 2013, 240 s.
2. Əsədova A. Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin uşaq təhsili və inkişafı barədə görüşləri. Bakı: Elm, 2020, 230 s.
3. Gülmədov S. Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin uşaq psixologiyasına təsiri. Bakı: Azərneşr. 2018, 267 s.
4. Hüseynov F. Milli kimlik və uşaq şəxsiyyəti: Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin ideyaları. Bakı: Təbib, 2010, 312 s.
5. Mammadov K. Azərbaycanın ictimai həyatında Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin rolu. Bakı: İrşad, 2012, 140 s.
6. Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin yazıları və şərhləri Azərbaycan cəmiyyətinin inkişafına təsir edən fikir və düşüncələr. Bakı: Azərkitab, 2021, 290 s.
7. Məmmədova N. Uşaq ədəbiyyatının inkişafı və şəxsiyyətin formalaşması: Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin təhsil fəlsəfəsi. Bakı: Gənclik, 2016, 219 s.
8. Mustafayev T. Məhəmməd Əmin Rəsulzadə və Azərbaycan milli şüuru. Bakı: Elm və Təhsil, 2008, 340 s.
9. Rəsulzadə M. Ə. Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin həyat və fəaliyyəti. Bakı: Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı, 1990, 270 s.
10. Rəsulzadə M. Ə. Türk dünyası və Azərbaycan: fikirlər və ideyalar. Bakı: Nurlar, 2002, 218 s.

**AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu, aparıcı elmi işçi
Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
E-mail: ms.gulnar_babayeva@mail.ru*

Gulnar Gambarova

THE IMPACT OF THE HERITAGE OF MAMMAD AMIN RASULZADE ON THE DEVELOPMENT OF CHILDREN'S PERSONALITY

The article examines the importance of the spiritual and intellectual heritage created by Rasulzade for children and youth. The article presents in detail Rasulzade's activities in the field of education and enlightenment, his ideas that affect the formation of children's national identity and personality, the contributions of the organizations he led and the works he published to this field. At the same time, his approaches to child development and education policy in the modern era are also discussed. The article emphasizes the importance of Rasulzade's activities aimed at increasing the spiritual wealth of children and directing them to patriotism and universal values.

Keywords: *Mammad Amin Rasulzadeh, personality, child, development, national identity*

Гульнар Гамбарова

**ВЛИЯНИЕ НАСЛЕДИЯ МАМЕДАМИНА РАСУЛЗАДЕ НА РАЗВИТИЕ
ЛИЧНОСТИ ДЕТЕЙ**

В статье рассматривается значение духовного и интеллектуального наследия, созданного Расулзаде для детей и молодежи. В статье подробно представлена деятельность Расулзаде в сфере образования и просвещения, его идеи, повлиявшие на формирование национальной идентичности и личности детей, организации, которыми он руководил, а также вклад его опубликованных работ в эту область. В то же время обсуждаются его подходы к современной политике развития и образования детей. В статье подчеркивается важность деятельности Расулзаде по повышению духовного богатства детей, ориентации их на патриотизм и общечеловеческие ценности.

Ключевые слова: Мамед Амин Расулзаде, личность, ребенок, развитие, национальная идентичность

Akademik İsa Həbibbəyi tərəfindən təqdim edilmişdir.

İlk daxilolma tarixi: 12.04.2025

Son daxilolma tarixi:08.05.2025